

Fotó: Gyenes Kálmán

Tó partján halásztanya

A kezdetek még a múlt századba nyúlnak vissza: 1891-ben, Stockholmban nyitották meg a Föld első szabadtéri néprajzi múzeumát, amelyről hamarosan a dánok és a norvégok is példát vettek. A budapesti millenniumi kiállításon is láthatott a közönség egy „magyar falut”, amelyben néprajzunkkal ismerkedhettek az érdeklődők.

Azóta a paraszti építészet megőrzésének elterjedt módja a szabadtéri néprajzi múzeum. A hetvenes évek második felében született az ötlet: Ópusztaszeren, történelmünk nevezetes emlékhelyén mutassuk be szűkebb környezetünk, Csongrád megye jellegzetes építészeti és tárgyi kultúráját.

Az első terveket dr. Juhász Antal – akkoriban még a Móra Ferenc Múzeum néprajzkutatója – készítette, s 1979-ben meg is kezdődött a telepítés. Elsőként egy Szeged környéki tanya épült föl, majd a szentesi tanyaegyüttes, a makói hagyományos ház, a pusztaszeri tanyai iskola, a feketehalmi olvasókör

- **Stockholm az első**
- **Áttelepítés, vagy újraépítés**
- **Élet az udvarokon**

„A népi műemlékek megóvásának két formája van. A helyszínen kialakított falumúzeumok, vagy tájházak mellett a mesterségesen létrehozott skanzenekben is találkozhatunk a régi építészeti emlékekkel. Utóbbiak sorába illeszkedik az Ópusztaszeri Nemzeti Emlékpark is” – mondta dr. Juhász Antal, a József Attila Tudományegyetem Néprajzi Tanszékének vezetője, akit a népi építészeti értékeinek megőrzéséről kérdeztünk.

épülete, a csongrádi halászház, egy kovács- és egy bogárnárműhely (a hozzá tartozó kocsi-gyűjteménnyel), tűzoltószertár, széldaráló, a tápéi szatócsbolt és pékműhely, a tömörkényi községháza, a szentesi szélmalom, s legutóbb a szeged-alsóvárosi paprikaszárító ház követte. Közben a mesterségesen létrehozott tó partjára

még egy mártélyi halásztanyát, és egy haltartó bárkát is telepítettek, valamint egy mezőgazdasági gépgyűjtemény is teljesebbé teszi a sort.

A skanzen létrehozóinak elképzelése az volt, hogy a megye népi építészeti értékeit megmutassák be a jellegzetes tanyák áttelepítésével. Ezen felül még azt is célul tűzték, hogy falusi, me-

zővárosi épületekből összeállított jellegzetes házsort alakítsanak ki.

A szabadtéri néprajzi múzeumnak három különleges jellegzetessége is van. Az egyik: nem kihalf tanyaházak között járunk, mert az udvaron disznókat és baromfit tartanak, a konyhakertet megművelik – tehát étellel töltötték meg az épületeket. A másik: nemcsak a paraszti kultúra emlékeit gyűjtötték össze, hanem a közösségi funkciókat (olvasókör, iskola, községháza) is bemutatják. És a harmadik: azt is láthatjuk, milyen volt egy mezőváros utcaképe az Alföldön, a múlt században.

Az épületek áttelepítése során számos nehézséggel kellett megküzdeni. Az alföldi népi építészeti anyaghasználatára a legkönnyebben hozzáférhető föld- és sár alkalmazása volt jellemző. Az évtizedek során elhasználódott házakat sokszor nem lehetett teljes egészében lebontani, és a skanzenben újra fölépíteni. Az ópusztaszeri, felgyői, csongrádi termelőszövetkezetek építőbrigádjaiban szerencsére akadtak még idős mesterek, akik ismerték a „hagyományos technológiákat.” Így vált lehetővé, hogy esetleg teljes egészében, de az eredeti arányokhoz és formákhoz hűségeen rekonstruálják a népi építészeti emlékeit.

Folyamatban van még a szeged-alsóvárosi paprikaszárító ház berendezése, és tervezik Ányás kápolnájának újjáépítését is. A kápolna mellé – ahogy ezt dr. Trog-mayer Ottó megyei múzeumigazgató is mondta – temető-emlékhelyet is készülnek létrehozni.

Nyilas Péter

■ Új színvilág a szegedi stúdióban Tévéváltás

A változástól azt várják: megszűnteti a két adó versengését és összehangolt műsorpolitikát honosít meg, amelyben a két csatorna választási lehetőséget és nem ütköztetést ad a nézőnek. Az új struktúra érinti majd a körzeti tévéstúdiókat is. Kérdésünkre, hogy a szegedi stúdió mire számíthat a változás nyomán, Bán János stúdióvezető elmondta: a tervek szerint június 28-tól a TV 1-en reggeli regionális híradó jelentkezik majd 7.15-ös kezdési időponttal. Ez azonban nem a Reggel című műsorban szerepelne, mert az az új rendszerben megszűnik. Helyette lenne viszont Reggeli Híradó, a körzeti híresszefoglaló előtt, a Napközi adása pedig ezután, korábban indulna el. A tervek szerint a délelőtti műsor 12 óráig tart majd, és a TV 2 csatornáján a Déli Egyenleg zárna majd. Újdonság még, hogy a tervek szerint megszűnnének a Napzárta előtt és az AKTUális című műsorok, s helyettük naponta az esti órákban 24 óra címmel jelentkezne egy 25-30 perces hírelemző műsor. Az új struktúra-tervben az esti Híradó 19.30-ra kerülne előre. A Híradó várhatóan csak a TV 1-en, míg az Egyenleg csak a TV 2-n jelentkezik majd.

A Szegedi Körzeti Stúdió korábbi műsorai egyébként megmaradnának, csak az Alföldi Napló kerülne a nyári időszakban este 10 óra utánra – ekkor ugyanis helyét a Ki mit tud vetélkedők közvetítése foglalja el átmenetileg. A stúdióvezető szerint az új időpontban e műsorral más nézőközönséget kell, hogy megcélozzanak, s ez lehetőséget adhat arra is, hogy 50 percben kipróbálják régóta tervezett éjszakai műsorok forgatókönyvének részleteit (ez a műsor csakis pénz híján nem indul még, ahogyan a Délma-

A Magyar Televízióban június 28-tól az intendatúrarendszer helyét új szervezeti rendszer veszi át, amely a tévé műsorkészítési struktúráját igazgatóságokra, főszerkesztőségekre és szakszerkesztőségekre osztja. Ezzel együtt, ugyancsak június végétől lép életbe a nyári kísérleti műsorstruktúra, amelynek tapasztalatai nyomán szeptember elsejétől új műsorrendje lesz a TV 1 és a TV 2 adásának.

gyarország szerkesztőségével közösen tervezett sportműsor elindítása is már csak mintegy 3-4 millió forintos szponzori támogatásra vár). Ugyancsak megmaradnak a nemzeti tévé műsorok és a Nagylátószög, a körzeti stúdiók legérdekesebb műsorainak heti ismétlő adása. A tervek szerint lesz továbbá egy újabb országos sugárzású műsora a körzeti stúdióknak, Kapcsolatok címmel (40 percben), amely a legérdekesebb országos jelentőségű regionális témákat dolgozza majd fel.

Ami viszont már május 17-től újdonság a szegedi körzeti adás nézőinek: a stúdió belső műsorai hétfőtől új forma- és színvilágú díszlet előtt zajlanak. Az új díszlet pasztell színei – mélyszürke háttér előtt, a türkiztől a halvány ciklámenig terjedő lágy színek, műsoronként váltakozó sávozással – lényegesen modernebb teszik majd a szegedi stúdióbelső kinézetét.

S. P. S.

■ A hasznot hozó tudomány Az USA és az egyetemek

Számos, szomorú véget ért hazai találmánysors a bizonyíték, hogy hiányzik nálunk egy szakma. Amelynek a művelői azt tudják, hogyan kell csinálni a szellemi termékből profitot hozó ipari, vagy mezőgazdasági terméket. Szép magyar szavakkal őket hívják technológiai transzfer menedzsereknek. Néhányukat, akik azért mégis léteznek immár, s innovációval foglalkozó szervezetekben dolgoznak, meghívták a tegnapi Szegeden kezdődött kétnapos szemináriumra; meghívót kaptak az egyetemek és a kutatóhelyek képviselői, valamint a potenciális finanszírozók is. A szeminárium témája: „Technológiák hasznosítása a magyar egyetemeken és kutatóintézetekben”.

A Talent Centerben dr. Lip-pai Pál polgármester nyitotta meg az amerikai Kormányzói Tanácsadó Testület, a Roger Vaughan Association és a Szegedi Innovációs Alapítvány által rendezett szemináriumot. Kifejezte örömét, hogy az amerikai szakemberek éppen Szegedet választották a rendezvény helyszínéül, ez ugyan-

is a városban és a régióban összpontosult szellemi potenciál elismerését jelenti. A polgármester utalt is azokra az impozáns eredményekre, amelyeket a szegedi felsőoktatási intézmények és a kutatóhelyek szakemberei értek; kifejezte azonban meggyőződését, hogy számos kutatási eredmény még hasznosításra, ipari, mezőgazdasági alkalmazásra vár.

Tegnap délután azt mutatták be a tengerentúli szakemberek, hogy az USA kutatói hogyan dokumentálják az egyes munkafázisokat; a helyes dokumentáció ugyanis alapul szolgál az eredmények szabadalmaztatásához. Ezután az Amerikai Technológiai Transzfer Manager Szövetség működésével ismertették meg a szeminárium résztvevőit. Ma arról beszélnek, mi minden kell egy új technológián alapuló vállalkozás indításához; a következőkben áttekintik, milyen amerikai és nemzetközi technikai és pénzügyi segítő programok állnak rendelkezésre a magyar egyetem és üzleti fejlesztésekhez. Amerikai egyetemi kutatók demonstrálják, milyennek kell lenni az üzleti potenciállal rendelkező tudományos munkának; végül bemutatják, hogyan fejlesztik és menedzselik az USA technológiai parkjait és az egyetemi hasznosítási központokat.

S. E.

Hatvanöt évre rá, hogy Szenes Adolf, a Polgári Iskola Tanárképző Gyakorlóiskolájának (a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola 1-es számú Gyakorlóiskola elődjének) első szegedi igazgatója 1928-ban tagja lett a Magyar Pedagógiai Társaságnak, tegnap a szegedi iskolaalapító fiát, az immár 83 éves dr. Szenes László professzort köszöntötték a tanárképzőn és 1-es Gyakorló Általános Iskolájában, pedagógiai társaságbeli felvétele alkalmából. Az Egyesült Államokban élő neves professzornak a szegedi tanárképző 120 éves fennállása alkalmából dr. Szalay István főigazgató a JGYTF különleges érdeméért járó „ad personam” díszoklevelét adta át. A Colorado Egyetem nyugalmazott közgazdaságtan-nevelés professzorát a gyakorló iskola Bartók Béla Kórusa hangulatos előadással köszöntötte, majd az egykori szegedi tudós találkozott az iskola matematikában és fizikában tehetséges diákjaival is.

Dr. Szenes László 1940-ben emigrált az Egyesült Államokba, akkor már mint a Berlini Egyetemen (1932-ben) szerzett közgazdaságtani és a Budapesti Egyetemen szerzett jogi diploma (1938) tulajdonosa. Két év után a Denveri Egyetem közgazdaságtan oktató intézetének helyettes igazgatója, majd 1952-ben a Közgazdaságtani Nevelés Egyesült Bizottságának tagja lett. Szenes professzor volt az első az Ame-

■ Amerikából jött a főiskolára Patrónus lett a volt hallgató

Az Egyesült Államokban élő tudóst Szalay István főigazgató és Veszprémi László gyakorlóiskola-igazgató köszönti. (Fotó: Gyenes Kálmán)

rikai Egyesült Államokban, aki programot dolgozott ki a közgazdaságtan elméletének általános iskolai tanítására. Mostani szegedi látogatása alkalmából elhozta és a főiskolának ajándékozta 18 kötetes munkáját a közgazdaságtan tanításáról az elemi iskola első osztályától az érettségig. Dr. Szenes László 1957-től a Purdue Egyetem, majd a Colorado Egyetem közgazdaságtan professzora volt.

Az idős professzorban szellemes és gyöngéd humorú embert ismertek meg a gyakorló iskola tanárai és diákjai. Az iskola tanáraival való beszélge-

tése során elmondta: Amerikába érkezve, nem ismervén a nyelvet, csupán szép erdélyi élményeire hagyatkozva egy alabamai fakitermelésen helyezkedett el, ahol „150 színes bőrű munkásból, 100 lóból meg egy magyar emberből állott a munkacsapat”. – Senkit nem ismertem – meséli a professzor – úgy indultam, hogy az első napon egy néger munkás kézfogása után találtam 25 centet a markomban. Ezért később, egészen a haláláig, éveken át ajándékokat küldtünk neki karácsonyoként.

A professzor ezután Új-

Kaledóniában töltötte második világháborús katonai szolgálatát az Egyesült Államok hadseregében. Itt kezdődött kapcsolata a képzéssel, információs oktatásért Bronz Csillagot kapott. Később, amikor első egyetemi ajánlatát megkapta, bevallása szerint úgy érezte, a nevelés az, amiben a legkevésbé hisz. Egyébként soha nem tett semmit, vallja, ami nem meggyőződéséből fakadt, de ami iránt meggyőződést érzett, az véletlenül sem felelt meg a szabályoknak.

Talán így történt, hogy tudományos nevelési munkájában megőrizte azt a rendkívül humanus és egyéniségközpontú szellemet, amiből oktatási elképzelései is merítenek. Dr. Szenes László professzort az 1-es gyakorlóiskola, mint a Szenes Adolfról elnevezett iskolai alapítvány támogatóját is tiszteli: húszezer dolláros adományával és annak kamataival az iskola oktatási célú alapítványa mára már mintegy kétmillió forinttal gyarapodott.

Panek Sándor